

Aizsardzības ministra uzruna augsta līmeņa seminārā par ES Kopējo drošības un aizsardzības politiku

2015. gada 19. janvārī, Latvijas Kara muzejā

Dāmas un kungi!

Es esmu ļoti priecīgs un pagodināts sveikt jūs Latvijas Kara muzejā pirmajā seminārā Latvijas Aizsardzības ministrijas prezidentūras programmā. Plašās muzeja ekspozīcijas ir svarīgs atgādinājums tam, ka mēs, latvieši, pārlieku labi zinām, cik karš spēj būt iznīcinošs. Mūsu vēsture māca, cik svarīgi ir cīnīties par savām vērtībām. Tā mums māca arī to, ka nepieciešams darīt visu iespējamo, lai novērstu karu, pirms tas nesis neapraķstāmus zaudējumus nevainīgu cilvēku dzīvēs. Tieši mūsdienu drošības situācijā svarīgāk par visu ir atcerēties vēstures sniegtās mācību stundas, ņemot vērā mūsdienu drošības situāciju. Mēs nedrīkstam novērsties no grūtiem lēmumiem, ja tādi būs jāpieņem, lai garantētu drošību un labklājību.

Pēdējā gada laikā esam novērojuši dramatiskas pārmaiņas starptautiskās drošības vidē. Šīs pārmaiņas ir kā svarīgs atgādinājums tam, ka atbalsts mūsu drošībai un aizsardzībai ir obligāts. Eiropai būs jācīnās par tās interesēm. Tā ir parādījusi, ka mēs nedrīkstam ignorēt naidīgas darbības. Ja mēs vēlamies saglabāt starptautisko sistēmu, kurā ir veidota mūsu sabiedrība, mums jāapzinās šo draudu realitāte un jāspēj uz tiem attiecīgi reaģēt. Tomēr ar šiem izaicinājumiem valstis nevar cīnīties vienas. Tikai strādājot kopā, mēs varam cerēt, ka būsīm spējīgi tiem stāties pretī. Kā ir mainījusies drošības vide?

Pirmkārt, situācija Ukrainā mums ir skaidri parādījusi hibrīddraudu ietekmi uz neatkarīgu valstu stabilitāti un suverenitāti. Mēs bijām liecinieki tam, kā Krimā Krievija bija spējīga manipulēt un ietekmēt suverēnas valsts iedzīvotājus, izmantojot dažādas varas formas. Šī situācija attīstījās, izplatot agresiju Ukrainas austrumos. Šādi rīkojoties, Krievija skaidri parādīja savu vēlmi lauzt starptautiskās normas, līgumus un konvencijas. Krievija pierādīja, ka ir gatava izmantot militārus līdzekļus un atbalstīt terorismu, lai sasniegtu savus ģeopolitiskos mērķus. Ja starptautiskā sabiedrība nesniedz konkrētu atbildi uz šādām darbībām, mēs nevaram būt droši, ka kaut kas līdzīgs neatkārtosies arī nākotnē.

Arī Tuvajos Austrumos un Āfrikā esam novērojuši dramatiskus notikumus. Ir izveidots teroristu grupējums „Islāma valsts”, kas izvērsis savu ietekmi pāri tradicionālajām valstu robežām. Mēs joprojām redzam, ka drošības situācija Lībijā ir ļoti trausla kamēr turpinās demokrātiskas valsts izveide. Rietumāfrikā joprojām turpinās Eholas vīrusa krīze, iezīmējot vēl vienu izaicinājumu, kam nepieciešama visaptveroša starptautiska atbilde. Eiropā šī nestabilitāte ir veicinājusi terorisma draudus un palielinājusi migrācijas plūsmas. Ja runājam par ISIL, tā var iznīcināt visu mūsu vērtību un principu būtību. Uzbrukumi Parīzē ir kalpojuši par atgādinājumu tūlītējai rīcībai, lai cīnītos ar šādiem draudiem to saknē, kā arī parādījuši, ar ko mēs riskējam, ja atsakāmies reaģēt.

Visbeidzot, šo draudu un izaicinājumu būtība ir ļāvusi mums saprast, ka hibrīddraudu kontekstā robežas starp mieru un konfliktu kļūst arvien neskaidrākas. Šie draudi ir iezīmējuši sākumu jaunai tendencei, kurā valstis un nevalstiskie grupējumi savu mērķu īstenošanai izmanto konvencionālu, neregulāru, teroristisku un kibernetizācijas līdzekļu sajaukumu. Latvijā šo tendenci esam skaidri novērojuši audiovizuālajā telpā. Mūsu sabiedrībā nepārtraukti tiek izplatīta Krievijas sponsorēta propaganda. Šī propaganda galvenokārt izplata nepatiesu informāciju un pauž

negatīvu nostāju pret rietumiem, tādējādi atbalstot Krievijas ārpolitikas mērķus. Krievijas vēlme ignorēt patiesību informācijas telpā rada īpašas bažas un ir ļoti iespējams, ka tās veiktās darbības radīs ievērojamus izaicinājumus, ja domājam par uzticības vairošanas pasākumiem nākotnē. Šis ir brīdis, kad ES visaptverošā pieeja mums ir nepieciešama kā vēl nekad, jo ar šāda veida draudiem var cīnīties tikai tad, ja tiek veidota sadarbība starp dažādiem sektoriem.

Tas nozīmē, ka mums ir jādara daudz, lai cīnītos ar šiem draudiem un izaicinājumiem. Šā gada jūnijā gaidāmā Eiropadomes sanāksme sniedz mums lielisku iespēju tā rīkoties. Runājot par izaicinājumiem, kurus vēl neesam pārvarējuši, mums nevajadzētu koncentrēties uz neveiksmēm. Tā vietā uzmanība jāpievērš jautājumam „kāpēc“. Latvija saskata vairākas prioritātes, kuras būtu jāizvērtē Eiropadomē.

Pirmkārt, **jāpārskata mūsu stratēģiskie dokumenti**, jo īpaši Eiropas Drošības stratēģija, kas bija jāpārskata jau agrāk. Es vēlos jums atgādināt pirmo teikumu Eiropas Drošības stratēģijā, kurā minēts: „Eiropa vēl nekad nav bijusi tik bagāta, droša un brīva.“ Šie vārdi, kas bija patiesi 2003. gadā, kad tika veidota stratēģija, arvien attālinās no reālās situācijas mūsdienās. Mums ir jāpārskata stratēģija, lai ņemtu vērā pārmaiņas globālās drošības vidē. Es ceru, ka Eiropadome sniegs skaidrus uzdevumus šajā jautājumā.

Nākamā tēma ir **sadarbība un koordinācija**. Lai ES saglabātu tās lomu pasaulē, jāizvērs sadarbība ar ES partneriem Kopējās drošības un aizsardzības politikas (KDAP) ietvaros. Runājot par iespējām, mums jau ir vairāki lieliski ES sadarbības piemēri. Kā dažus no piemēriem var minēt degvielas uzpildi lidojumā, satelītsakarus, kiberaizsardzību un no tālvadības lidaparātu sistēmas. Piemēram, Latvija ir sadarbojusies ar saviem draugiem Igaunijā un Lietuvā, lai sekmētu Eiropas Aizsardzības aģentūras darbību, iegūtu īpašu munīciju un izmantotu ietaupījumus. Tomēr mēs nedrīkstam apstāties pie sasniegtā. Situācijā, kurā aizsardzībai nav iespējams atvēlēt lielus līdzekļus, izdevīgāki pirkumi un labāks spēju sadalījums ir īpaši nozīmīgs.

Runājot par **partneriem**, NATO, iespējams, ir ES nozīmīgākais partneris. 22 dalībvalstis ir pārstāvētas abās organizācijās. Mūs bieži vieno kopīgi resursi, intereses un vērtības. Lai arī esam panākuši progresu, vēl darāms daudz, lai patiešām izkoptu šīs attiecības. Informācijas apmaiņas uzlabošana, spēju pilnveides plānu koordinēšana un sadarbības paplašināšana militāro apmācību un mācību jomā ir tikai daži piemēri darbam, kas vēl ir priekšā. Atkārtoti atsaucoties uz notikumiem Ukrainā, mums jā saglabā sasniegtie rezultāti Austrumu partnerībā un jāmeklē jaunas sadarbības iespējas KDAP ietvaros. Situācija Ukrainā arī ir kā piemērs tam, kādi rezultāti sasniedzami, ja kopā lietoti ES līdzekļi un NATO ietekme.

Es vēlreiz vēlos pievērsties **hibrīddraudiem**. Mums jāatbalsta visaptverošā pieeja, paplašinot sadarbību starp visām ES institūcijām, kā arī civilajām un militārajām organizācijām. Pieaugot hibrīddraudiem, mums jāturpina dalīties pieredzē un praksē, lai tos neitralizētu. Vienlaicīgi mums jāapzinās, ka šobrīd drošības aspekti pastāv arī jomās, kurās iepriekš nevarējām apt iedomāties. Daudzas no šīm jomām ir vairāku ES komisāru pārraudzībā, tāpēc sadarbībai ar šīm amatpersonām būs īpaša nozīme. Ir svarīgi atcerēties, ka ES ir vairāki civilie instrumenti, kurus iespējams izmantot, lai sniegtu atbalstu militāro izaicinājumu risināšanā, un to izmantošanai bieži vien nav nepieciešami lieli finanšu līdzekļi. Mums vienkārši jāiemācās labāk izmantot jau esošos instrumentus. Iegūstot jaunas

spējas civilajā jomā, mums jāņem vērā vajadzības militārajā jomā. Piemēram, robežu drošības uzlabošana no šāda veida sadarbības iegūtu vairāk. Lai arī robežkontrole galvenokārt ir uzskatāma par civilās jomas uzdevumu, arvien pieaugošā aģentūru un institūciju militārā sadarbība un koordinācija varētu radīt nozīmīgus uzlabojumus. Sliktā robežkontrole bieži var novest pie nestabilitātes, tāpēc mēs esam ieinteresēti izskatīt veidus, kādos palielināt KDAP nozīmi. Latvija ir gatava dalīties ar pieredzi cīņā pret hibrīdizaicinājumiem, ar kādiem saskaramies audiovizuālajā vidē. Prezidentūras laikā mēs vēlamies raisīt diskusijas par šo tematu.

Vēlos turpināt ar **kiberdrošību**. Atzīstot kibertelpu par piekto militāro darbību sfēru, mums attiecīgi jārunā par kiberaizsardzības politiku. Domājams, ka nākotnē kiberuzbrukumi būs ievērojama hibrīddraudu sastāvdaļa, tādēļ es atzinīgi vērtēju neseno pieņemto ES kiberaizsardzības politikas satvaru. Šis satvars ir veidots kā svarīgs palīgīdzeklis kiberaizsardzības spēju uzlabošanā KDAP kontekstā. Tagad mums jāuzņemas šī satvara īstenošana praksē.

Visbeidzot vēlos uzsvērt, ka arī **ES jūras drošība** ir svarīgs jautājums. Ir skaidrs, ka pieņemtā ES Jūras drošības stratēģija palīdzēs ES kļūt par nozīmīgu spēlētāju jūrā pasaules mērogā. Tādēļ, lai sasniegtu mūsu mērķus, ir pilnībā jāīsteno neseno pieņemtais ES Jūras drošības stratēģijas rīcības plāns. Ceru, ka mūsu prezidentūras laikā mēs veicināsim šī plāna īstenošanu.

Nobeigumā vēlos sacīt, ka draudi mūsu drošībai turpina mainīties un to ir daudz, bet sadarbība ir mūsu ierocis cīņā ar tiem. Mēs nedrīkstam būt dīkstāvē. Ja mēs vēlamies attīstīt ES potenciālu cīņā ar šiem izaicinājumiem, priekšā vēl ir tāls ceļš. Manuprāt, šis latviešu sakāmvārds lieliski izsaka mūsu uzdevumu: „**Dzelzs jākal, kamēr karsta**“. Turpinot virzīties uz priekšu un uzlabojot sadarbību, mēs spēsim uzlabot drošību un tādējādi mūsu labklājību. Jūnija Eiropadomes sanāksme par aizsardzību ir neatņemama sastāvdaļa šī mērķa sasniegšanai. Es ceru, ka šodienas seminārā mums izdosies vienoties par kopīgu viedokli, kā arī apmainīties ar idejām par jūnijā gaidāmo sanākumi.

Novēlu jums lielisku semināru un aicinu jūs izbaudīt Latvijas viesmīlību!